

SKUP 2000 – 34

Prosjekt: Norges rikeste

Medarbeider: Ingun Stray Spetalen og Gøran Skaalmo

Publikasjon: Dagens Næringsliv

Publisert: Mai 2000 – januar 2001

Medium: Avis

Tema: Næringsliv

Av: Ingun Stray Schmidt og Gøran Skaalmo (Dagens Næringsliv)

"Norges rikeste"

... fantommillardær lurte mediene

*"En entreprenør med spennende visjoner,
men med store vanskeligheter med å
skille mellom fantasi og virkelighet".*

*Erling Gustafsson, adm. dir.
i statlige 6:a AP-fonden, som
tapte 323 mill, kr på konkurs
i et Ager-Hanssen-selskap*

A. Ideen som startet det hele - hvordan arbeidet kom i gang

I påsken 2000 begynte en utenlandsbasert nordmann å figurere i norske medier. Christen Ager-Hanssen skulle ifølge VG, Stavanger Aftenblad og NRK Dagsrevyen være god for et titalls milliarder kroner, og dermed en av de rikeste nordmenn noensinne.

VG slo fast at Ager-Hanssen var "Rikere enn Røkke".

Saken begynte derfor med en blanding av dårlig samvittighet og sunn mistro, Hvordan kunne vi gå glipp av en slik historie – hvis den var sann?

Basisen for Ager-Hanssen formue var selskapet Cognition, et to år gammelt venture-selskap.

Selskapet skulle børsnoteres, og aksjer skulle selges til utenforstående aksjonærer basert på at selskapet var verdt 20 milliarder kroner.

Historien begynte med vanlig sjekking, og funnene var av en slik karakter at vi straks måtte begynne å skrive reportasjer.

B. Den sentrale problemstillingen ved starten av prosjektet

Problemstillingen ga seg selv ved starten av prosjektet.

- Er Christen Ager-Hanssen virkelig god for mange milliarder kroner?
- Hvis han er det – hvordan har han kommet dit?

C. Endringer i problemstillingen

Vi fant fort ut at Ager-Hanssens selverklærte "milliardimperium" i beste fall var vanvittig pumpet opp.

Derfor ble det ganske tidlig en sentral problemstilling å finne ut hvilke verdier som virkelig fantes i selskapene hans.

- Hva er Cognition egentlig verdt?
- Og hva skal nye aksjonærer betale
- Etter en stund fant vi ut at Ager-Hanssens imperium var bygget på et samarbeid med det statlige "Sjatta almena pensjonsfondet" (6:a AP-fondet). Fondet stod i ferd med å tape millioner på Ager-Hanssen.

D. Kort beskrivelse av arbeidet underveis

Vi begynte arbeidet med å gjøre en del vanlig fotarbeid. Ingen av oss kjente til Christen Ager-Hanssen fra før. Hvem er han? Hvor kommer han fra? Hva har han gjort tidligere? I arbeidet med å danne oss et bilde av personen Christen Ager-Hanssen, fant vi en skog av inkassosaker, gjeldssaker i rettsvesenet og rettslige utpantinger av eiendom. "Norges rikeste" eide ikke sitt eget hus. Han eide ingen fast eiendom i det hele tatt.

Når det gjaldt hans "milliardimperium" ble vi heller ikke stort klokere. Cognition Ventures plc, som selskapet hans het, var rett og slett ikke å finne. Internettsiden til dette it-venture-selskapet, var bare et tomt skall. Forespørsler om mer informasjon ble ikke besvart.

Men vi fant frem til det svenske selskapet Cognition AB, som var bare to år gammelt, og fant fort ut at dette måtte være hovedselskapet i hans imperium. Regnskaper og annet tilgjengelig materiale var tynt, og ingenting tydet på milliardverdier.

Vi fant derfor ingen annen utvei enn å ringe til våre kolleger, som hadde utropt ham til "Norges rikeste" for å høre hva de bygget på.

Det viste seg at Ager-Hanssen gikk rundt i norske redaksjoner med en "verdivurdering" fra en britisk investeringsbank, som visstnok skulle konkludere med at Cognition Ventures plc hadde en verdi på 20 milliarder kroner.

Våre kolleger hadde sett dette dokumentet. Ingen hadde en kopi av det.

Vi kontaktet derfor Christen Ager-Hanssen selv, for å få en kopi av det. Det ville han ikke gi oss uten videre, men han ville møte oss for å vise oss dokumentene, og ta en prat. Han skulle komme til Oslo om noen få dager.

Opplysningene vi hadde på dette tidspunktet tydet på at Ager-Hanssen ville gjøre en aksjeutvidelse i Cognition, og søke å børsnotere selskapet i USA og Sverige.

Det betyr at investorer og småsparere ville bli invitert til å tegne aksjer i Cognition. Prisen ville da trolig komme til å bli satt ut fra en totalverdi på 20 milliarder kroner på selskapet. Verdier vi fortsatt ikke hadde sett snurten av.

I forbindelse med børsnoteringen planla Ager-Hanssen å selge ut aksjer for fire milliarder kroner privat.

Vi fortsatte arbeidet med å samle informasjon. Slik kom vi i kontakt med en kilde som kjente til at den britiske banken Barclays Bank mente å ha blitt tappet for 55 millioner kroner av Christen Ager-Hanssen. Banken hadde satt igang rettslige skritt og advokater i Sverige for å få sikret verdier til dekning av bankens tap.

Vi kontaktet bankens advokater i Sverige, og bankens hovedkontor i London. Historien ble bekreftet. Ager-Hanssen hadde tatt ut 55 millioner kroner fra Barclays på mystisk måte. Ager-Hanssen hadde ikke penger på konto, og Barclays oppdaget at det var forsøkt overført et beløp til kontoen, hvor det manglet dokumentasjon på innbetalingen. Pengene fantes ikke.

Ager-Hanssen lovet banken å betale tilbake pengene. Da pengene ikke kom etter gjentatte purringer, oppmøte på Ager-Hanssen kontor og flere ubesvarte brev, bestemte styret Barclays å gå rettens vei.

Da var Ager-Hanssen gått under jorden. Han besvarte ingen henvendelser fra banken.

Allerede neste dag begynte flere kreditorer å røre på seg i kjølvannet av Ager-Hanssen. Et norsk selskap gikk rettens vei for å inndrive et ubetalt krav. Selskapet sørget for å få tvangspant i hytta til Cognition i Lillesand.

Også dette selskapet beskrev en vanskelig prosess med å få tak i Ager-Hanssen for å inndrive pengene.

Samtidig gjorde vi flere søk i svenske betalingsdatabaser, som viste at Ager-Hanssen slet med flere enn en kreditor på nakken. Både svenske skattemyndigheter, bedrifter og privatpersoner jaktet på Ager-Hanssen for å få pengene sine.

Også hans kone ble beskrevet som "ikke kredittverdige" av svenske kredittvurderingsbyråer.

Merkelig for en mann som sier han er god for 14 milliarder kroner, og som flyr privatfly til Lillesand for å få lease sørlandets beste tomt (ifølge eiendomsmeglere og Fæ-vennen) av Lillesand kommune.

Nå hadde vi fått blod på tann, og begynte å gå inn i "skapelseshistorien" bak Cognition. Det viste seg at Ager-Hansen hadde kommet i gang da han kjøpte selskapet Netsys ut av sin tidligere arbeidsgiver, Kinnevik-gruppen i 1998. Prisen var 50 millioner kroner. Ager-Hanssen hadde ikke tilgang til så mye penger, så han fikk med seg det statlige

svenske pensjonsfondet, hvor han hadde en venn som var sjef. 6: AP-Fondet betalte nesten hele prisen på 50 millioner kroner – og fikk 40 prosent av aksjene.

Ett år senere hevdet Ager-Hanssen at Netsys var verdt “minst en milliard kroner”.

Et halvt år senere var selskapet på konkursens rand. 6:a AP-fondet overtok resten av aksjene gratis fra Cognition. I tillegg fikk de 10 prosent av aksjene i Cognition som plaster på såret (verdi ifølge Ager-Hanssens anslag: 2 milliarder kroner).

Fondets sjef sluttet brått i jobben sin, og den nye sjefen markerte avstand og mistillit til Ager-Hanssen.

Netsys ble en trist historie for det svenske pensjonsfondet. I september gikk selskapet konkurs. 6:a AP-fondet tapte 323 millioner kroner – penger som egentlig skulle komme svenske pensjonister til gode.

Kilder som har jobbet i Cognition-systemet sier til oss at Netsys var stort sett det eneste som hadde verdi i Cognition. Resten var luftspeilinger.

I mai gjorde vi likevel en verdivurdering. Vi brukte nesten en uke på å borre oss ned i de ulike investeringene Cognition hadde foretatt.

Vi brukte avisklipp fra Sverige, årsrapporter, internettsider og andre løse tråder av informasjon vi kunne få tak i fra dokumenter og muntlige kilder.

Ifølge Ager-Hanssen bestod porteføljen av omtrent 40 selskaper.

Mesteparten av investeringene ble gjort ved at Ager-Hanssen byttet aksjer med gründere og andre it-investorer. En lang rekke av selskapene. Mange av dem var så ferske at de aldri hadde levert regnskaper.

Noen eksisterte bare i form av tomme internettsider selskapene ser også ut til å være etablert av Cognition selv, eller av personer som jobber i Cognition.

Det var svært vanskelig å sette verdier på som ikke inneholdt utdypende informasjon.

De aksjene det fantes et marked for å selge var verd i nærheten av 180 millioner kroner.

Mange av aksjene i vår oversikt var dessuten solgt allerede, for å finansiere driften av selskapet.

Resten - en underskog av ferske ventureselskaper - beregnet vi til en

samlet verdi på maksimalt 200 millioner kroner. Skjønt, det er høyst usikkert om det er mulig å selge bedriftene for slike beløp.

Vi konkluderte med at det fantes verdier for i underkant av 400 millioner kroner i Cognition.

Hvor mye gjeld det var i selskapet, visste vi ikke.

Men en ting var sikkert: Christen Ager-Hanssen var ikke milliardær.

Ager-Hanssen metode for bygge opp Cognitions portefølje kan beskrives slik: Ager-Hanssen kom i kontakt med gründere og småbedriftseiere i den nye økonomien. Med løfte om konsulenthjelp og tilførsel av kunnskap klarte Ager-Hanssen å bytte til seg aksjer i gründernes bedrifter. Noen ganger fikk de også en eierandel i Cognition i bytte mot aksjer.

Det var disse aksjene Ager-Hanssen og HSBC verdsatte til 20 milliarder kroner.

Hopp til 2001.

I januar i år bestemte vi oss for å åpne Ager-Hanssen saken igjen, og se nærmere på hvordan det egentlig gikk med Cognition.

Ager-Hanssen drev fortsatt og snakket om børsnotering, selv om planene nå var mindre luftige. Nå skulle selskapet være verdt “bare” 4-5 milliarder kroner.

Børsnoteringen av Cognition har vært en rullerende utsettelse. Først skulle det børsnoteres i tredje kvartal ifjor. Så ble det utsatt til senere på høsten. I september sa Ager-Hanssen til den svenske avisen DI at det skulle komme et prospekt – et dokument

som utarbeides i forbindelse med børsnotering – i november/desember. Ingenting av dette har skjedd.

Da vi åpnet saken igjen, fant vi straks ut at flere kreditorer var på jakt etter Ager-Hanssen. Denne gangen var det det norske selskapet Olympia Holding som fikk beslaglagt alle Ager-Hanssens eiendeler i Sverige, aksjene i Cognition og pant i huset som sikkerhet for ubetalt gjeld på nær 25 millioner kroner.

Samtidig fant vi ut at flere av aksjonærene i Cognition jakter på Ager-Hanssen fordi han har lovet dem tilbakekjøp av aksjene dersom de ikke ble børsnotert iløpet av 2000. Tilsammne hadde Ager-Hanssen på dette tidspunktet en privat gjeld på over 100 millioner kroner.

Andre sider ved saken:

Christen Ager-Hanssen hevdet i mai at han eide 70 prosent av Cognition.

En side ved våre avsløringer var å finne ut om dette var riktig. En aksjonærliste fra Cognitions juridiske medarbeider viste at Ager-Hanssen bare eide 49,6 prosent.

Selv hevdet Ager-Hanssen at han eide mer gjennom utenlandske truster/stiftelser i skatteparadiser.

Vi sjekket dette så langt som det lot seg gjøre. Dersom Ager-Hanssen skulle eie 70 prosent, måtte han eie alle de stiftelsene som eide aksjer i Cognition. Det gjør han ikke. Vår konklusjon er at Ager-Hanssen eier 49,6 prosent. Aksjeposter vi ikke har kartlagt eierskapet bak utgjør ca 3,5 prosent.

Samtidig som saken utviklet seg, lå Ager-Hanssen i forhandlinger med Lillesand kommune om å overta en fantastisk strandtomt i Lillesand sentrum. Tomten, som huser det kommunale havnelageret, skulle Ager-Hanssen bruke til å etablere et IT-senter i den lille sørlandsbyen, et næringscenter som skulle skaffe 2000 arbeidsplasser til stedet (kommunen har 8800 innbyggere).

Våre avsløringer av "milliardæren" Ager-Hanssens pengeproblemer, førte til at kommunens politikere begynte å bremse prosessen, for å sørge for at alle avtaler ble sikret og gjennomgått av uavhengige rådgivere.

Lillesands ordfører var på dette tidspunkt så fascinert av Ager-Hanssen at han stilte seg hoderystende til sitt kommunestyre. Han fortsatte med å leie ut en kommunal leilighet i byens Strandgate midt i fellesferien til en av Ager-Hanssens håndlangere for småpenger. I leiligheten ble det stortsett avholdt fester etter at andre skjenkesteder hadde stengt, fester der også ordføreren var en hyppig gjest. Ordføreren valgte å kalle det "forhandlinger". Ordføreren ble senere fjernet fra utvalget som faktisk forhandlet med Ager-Hanssen. Til slutt falt hele IT-senteret i fisk. My grunnet at Ager-Hanssen påkalte seg politikernes vrede ved å oppføre en ulovlig brygge på hytta "si" (den ver eid av Cognition, men holdt i arrest av kreditorer).

Cognitions "kunnskapsbase" er selskapet Cognition Institute i London. Der sitter en rekke konsulenter som skal hjelpe oppstartsbedriftene. En del av disse kommer fra solide stillinger andre steder.

Gjennom vårt arbeid med saken fikk vi flere ganger opplysninger om at Cognition Institute ikke klarte å betale ut lønninger til disse konsulentene, og at det generelt var en tilstand av opprør blant de ansatte.

Denne delen av saken rakk vi aldri å sjekke helt ut, men slik det ser ut i januar 2001, har de fleste av disse menneskene sagt opp.

Konsekvenser:

Gjennom vår dekning kledte vi av Christen Ager-Hanssens svært vellykkede PR-kampanje i Norge. Flere av landets største og mest troverdige medier kåret ham til "Norges rikeste".

Med dette som basis, forsøkte Ager-Hanssen å oppnå minst to ting:

- Han ville ha kloa i den mest verdifulle tomte tilgjengelig på Sørlandet
- Han ville tjene milliarder selv på å selge overvurderte aksjer til andre.

Ingen av disse tingene fikk han til. Sakene våre førte til at politikerne i Lillesand begynte å stille spørsmål til realiteten i Ager-Hanssens planer på Sørlandet. Og emisjonen/aksjesalget i Cognition ble aldri noe av.

Kildearbeid og metoder:

- For å kartlegge Ager-Hanssens og Cognitions brukte vi avisens **online-ressurser til norske og internasjonale registre.**

Arbeidet var svært komplisert, fordi mye av opplysningene lå i utlandet. Ager-Hanssen har ett norsk personnummer, ett svensk personnummer og to (!) britiske personnummere.

- **Rettsdokumenter** fra Norge, Sverige og Storbritannia, var utslagsgivende for å kunne fortelle om Ager-Hanssens forretningsmetoder og omgang med kapitalkilder. Det er tatt ut søksmål og arrestbegjæringer mot Ager-Hanssen i Norge og Sverige.

- Hans imperium av selskaper er ganske omfattende. De fleste av selskapene er tomme og inaktive, men vi kunne ikke si noe sikkert om verdiene før vi hadde sjekket ut alle sammen.

Mange av selskapene er vanskelig å spore, fordi der er stiftet av andre, og solgt som tomme, ferdig oppsatte selskaper, med navn som Grundstenen 08442 AB.

- En viktig del av arbeidet var å sette verdier på eiendelene i systemet. Cognition eier andeler i selskaper fra Polen til Cayman-øyene og tilbake.

Vi måtte **bruke internettsider, regnskaper, mediaomtale og muntlige kilder** for å skaffe oss oversikt.

Tallene bestemte vi ut fra aksjekurser, verdier ved andres kjøp av aksjer, regnskapene, og et godt skjønn basert på erfaring i tilfeller hvor det var vanskelig å finne faktiske holdepunkter.

Vi sytes vi var generøse da vi anslo hele selskapet til å eie verdier for ca 350-400 millioner kroner.

I tillegg benyttet vi oss av **skjulte og åpne muntlige kilder.** Det krevde en del arbeid å komme under huden på mennesker som hadde jobbet tett med Ager-Hanssen, men vi lyktes.

Vi har kunnet spille på 4-5 sentrale muntlige kilder gjennom perioden vi har jobbet. Disse har vi vært nødt til å skjerme. De har vært meget nyttige. Informasjonen har vi alltid kryssjekket mot andre kilder.

Viktige dokumentkilder:

Aksjonærlister – i Cognition, for å se hvem som deltar i systemet.

Kredittvurderinger - for å få innsyn i økonomiske forhold.

Regnskaper og stiftelsespapirer – For å finne ut om selskaper som er involvert.

Presseklipp – Ager-Hanssen omgir seg med tomme løfter og stort snakk. Det var viktig å følge hans informasjonsstrøm for å henge med i hva som skjedde

Rettsdokumenter – for å finne bakgrunnen for rettslige aksjoner mot Ager-Hanssen

Arbeidsmengde:

Vi startet arbeidet tidlig i mai, og jobbet nok ca to uker med å kartlegge forholdene rundt Ager-Hanssen.

Da saken sprakk jobbet vi knapt med annet i det hele tatt i nesten en måned.

Skal vi gjøre et anslag, tok det ca 2,5 månedsverk i første runde. I runde to, januar 2001, har vi bare jobbet en ukes tid hver.

Spesielle erfaringer:

Miljøet rundt det som kalles "den nye økonomien" er svært spesielt å jobbe med. Det er dominert av karismatiske selger-typer som har en "god ide", som enten den er tuftet på sand eller stein blir solgt inn som gull.

I Sverige har flere ulike bobler gått over ende, som Boo.com, letsbuyit.com og Icon Medialab.

Christen Ager-Hanssen er en mann som kan selge isbiter på Nordpolen. Han er iskald og beregnende, og kan snakke hvem som helst rundt.

Derfor har det vært svært krevende å jobbe mot ham. Uansett hva man finner, vil Ager-Hanssen ha en god forklaring, og etter to samtaler var han på fornavn med oss.

Det er veldig vanskelig å sette verdier på den type selskaper Ager-Hanssen har. Start-up-selskaper i begynnelsen av livsfasen kan være alt eller ingenting.

De kan bli verdsatt til millioner eller tiører.

Ganske fort ble det klart for oss at dette egentlig var en svensk pensjonsskandale.

6:a AP-Fondets deltakelse i NetSys luktet lang vei.

Vi snuste i dette allerede i mai. Da var det allerede klart at pensjonsfondets handler med Ager-Hanssen var en gedigen fiasko.

Saken var vanskelig, fordi det svenske fondet hadde lagt fullstendig lokk på saken, og ingen svenske medier interesserte seg for det. Sjefen for fondet hadde sluttet i all stillhet, og en kilde hevdet overfor oss at han fikk sparken, uten at vi klarte å bekrefte det.

Problemet var at det svenske fondet hadde én eneste vei ut av uføret – nemlig å backe Ager-Hanssen, slik at Cognition-aksjene de fikk i erstatning for den råtne NetSys-handelen, kanskje ble noe verdt.

Til tross for at Ager-Hanssen hevdet at Cognition var verdt 20 milliarder kroner, fikk 6:a AP-fondet 10 prosent av aksjene gratis i erstatning for tort og svie.. Det sier en del om den handelen.

Vi omtalte saken 16. og 26. mai. I september gikk NetSys konkurs, og skandalen kom ut i offentlighet.

Svenske pensjonister tapte 325 millioner kroner (se 28. september)

Hele saken dreide seg om å bruke ekstremt mye skjønn. Vi hadde en magefølelse som tilsa at Lillesand var i ferd med å bli utsatt for en køpenickiade. Kunne vi dokumentere det?

Nei, men vi kunne avsløre hvilke forretninger Ager-Hanssen drev ellers.

I et portrettintervju med Ager-Hanssen i Agderposten hevder Ager-Hanssen at han hadde satt etterforskere på å grave i DN-journalistenes bakgrunn. Der fant han hele årsaken til at vi forsøkte å sverte ham, påstod han.

Vi vet ikke om det var sant, men vet at han ved ett tilfelle beskyldte broren til en av oss for å stå bak angrepet på ham. Broren er en sentral skikkelse i norsk finansmiljø.

Ved et par anledninger opplevde vi også sene oppringninger sent på kvelden av personer som mente det var galt av oss å skrive om Ager-Hanssen, som mente vi burde slutte med det, og mente vi var drittsekker.

Vi oppfattet det ikke som trusler, vi fant ut hvem det var, og ga beskjed om at vi visste det, og da ble det stille.

Ager-Hanssen-saken ble ansett som svært viktig av oss og Dagens Næringsliv. På overflaten er Ager-Hanssen bare en enkel svindler, en pratmaker og selger av Guds nåde. Han har en egen evne til å få folk til å tro på det han sier. Han er en mester i å bruke alle tilgjengelige triks for å få det som han vil.

Ved ett tilfelle fortalte en kilde om hvordan Ager-Hanssen kan gå inn i et møte med viktige mennesker, og sette seg ned og gråte dersom han tror det er det som skal til for å få det slik han ønsker.

Dagen etter ringte vi Ager-Hanssen for å purre på en avtale han hadde lovet oss.

Og mannen bryter i gråt. Krokodilletårer, men man kan aldri være sikker.

Derfor ringte vi Ager-Hanssens styreformann og venn i Cognition og hans far for å høre om han var i orden, om han var tilregnelig, og fortalte at han virket ute av balanse.

Da ringte han tilbake og beklaget, men han hadde akkurat fått vite at en venn av ham var død, og det gikk slik inn på ham....

Saken var viktig, fordi slik vi ser det, avverget vi sannsynligvis et forsøk på en gedigen investeringssvindl.

Ager-Hanssen skulle selge aksjer i Cognition for fire milliarder kroner (etter eget utsagn) i forbindelse med børsnoteringen.

De som da måtte betale regningen for Ager-Hanssens rikdom, ville vært andre aksjonærer, pensjonsfond, aksjefond og lignende.

Andre medier var i ferd med å gjøre ham til helt i Norge.

I Sverige tapte svenske pensjonister 325 millioner kroner fordi ingen gravde i Ager-Hanssens imperium.